

İNSAN HAKLARI VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERİN KORUNMASI SÖZLEŞMESİ'NE EK 16 NO.LU PROTOKOL'ÜN AÇIKLAYICI RAPORU ¹

Çeviren: Dr. Ahmet ULUTAŞ ²

GİRİŞ

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (Mahkeme) istişari görüş beyan etme konusundaki yargı yetkisinin genişletilmesine yönelik öneri, Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi'nin Üçüncü Zirvesi'nde (Varşova, 16-17 Mayıs 2005) kabul edilen Eylem Planı kapsamında "AİHM denetim mekanizmasının uzun vadedeki etkililiğini değerlendirmek" amacıyla kurulan Akil Adamlar Grubu'nun Bakanlar Komitesi'ne sunduğu raporda yer almıştır. Akil Adamlar Grubu, "mahkemeler arasındaki diyalogun güçlendirilmesi ve Mahkeme'nin 'anayasal' rolünün genişletilmesi için ulusal mahkemelerin Sözleşme'nin ve Ek Protokollerin yorumlanması ile ilgili yasal sorular hakkında istişari görüş alabilmek için Mahkeme'ye başvurabilecekleri bir sistem oluşturulmasının faydalı olacağını belirtmiştir. Yalnızca Anayasa Mahkemeleri veya son derece mahkemeleri tarafından sunulabilen görüş talepleri her

¹ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) 4/11/1950'de imzaya açılmış, 10 onay koşulunun yerine getirilmesini müteakip 3/9/1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Açıklayıcı Raporu'nun çevirisi yapılan AİHS'ye Ek 16 No.lu Protokol ise 2/10/2013 tarihinde imzaya açılmış ve hâlihazırda 16 ülke tarafından imzalanmasına karşın henüz hiçbir ülke tarafından onaylanmamıştır. Dolayısıyla, yürürlüğe girme koşulu olan 10 onay koşulunun yerine getirilmemesi nedeniyle henüz yürürlüğe girmemiştir. Türkiye tarafından 20/12/2013 tarihinde imzalanan söz konusu Protokol henüz ülkemizde onaylanmamış ve bu nedenle de Protokole taraf olma süreci tamamlanmamıştır. AİHM reform sürecinin devamı niteliğini taşıyan ve bu bağlamda büyük önemi olan söz konusu Protokol ile esas itibarıyla taraf devletlerin yetkilendirilmiş iç hukuk mahkemelerine Sözleşme'de veya eki Protokollerinde tanımlı hak ve özgürlüklerin yorumlanması ya da uygulanmasına yönelik ilkelerden kaynaklanan sorunlara ilişkin istişari görüş sorma ve AİHM'ye de sorulan ve kabuledilebilir bulunan hususlarda istişari görüş verme yetkisi ihdas edilmektedir. Söz konusu Protokolün Açıklayıcı Raporu ise görece soyut nitelik taşıyan Protokol hükümlerinin doğru anlaşılıp uygulanmasında uygulayıcılara rehberlik edecek ve ışık tutacak ayrıntılı açıklamalara yer vermesi bakımından önem taşımaktadır. Bkz.<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=214&CM=8&DF=10/12/2014&CL=ENG>; Erişim: 10/12/2014.

² Dr., Hâkim, Adalet Müşaviri, Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi Nezdindeki Türkiye Cumhuriyeti Daimi Temsilciliği

zaman tercihe bağlı olduğu gibi, Mahkeme tarafından beyan edilen görüşler de bağlayıcı değildir." Bu türden yeni bir yetki, şu anda ilke olarak hükümleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 47-49.maddelerine yansıtılan Sözleşme'ye Ek 2 No.lu Protokol kapsamında Mahkeme'ye tanınmış olan yetkilere ek niteliğindedir. Akil Adamlar Grubu'nun önerisi, İnsan Hakları Yürütme Komitesi (CDDH) tarafından söz konusu grubun raporlarını takip etme görevinin bir parçası olarak incelenmiştir.

2. Mahkeme'nin geleceği ile ilgili İzmir Üst Düzey Konferansı (26-27 Nisan 2011) Nihai Bildirgesi'nde "Bakanlar Komitesi'ni yüksek ulusal mahkemelerin Sözleşme'nin yorumlanması ve uygulanması ile ilgili olarak Sözleşme hükümlerinin ve Mahkeme'nin içtihadının daha net anlaşılmasını sağlayacak ve dolayısıyla Taraf Devletlerin gelecekteki ihlallerinin önüne geçilmesi için yol gösterecek şekilde Mahkeme'den istişari görüş talebinde bulunmalarına izin veren bir prosedür getirilmesinin uygunluğu üzerinde düşünmeye davet etmiştir." Delegation Komitesi, İzmir Konferansı'nı takiben aldığı kararlar doğrultusunda CDDH'yi bu tür bir prosedür sunmak amacıyla belirli önerileri, alternatifleriyle birlikte detaylı biçimde hazırlamaya davet etmiştir. CDDH'nin AİHS'de değişiklik yapılmasını gerektiren tedbirlere ilişkin Bakanlar Komitesi'ne sunduğu ve Birleşik Krallık Bakanlar Komitesi Başkanlığı tarafından düzenlenen Bakanlar Konferansı'nın sağladığı katkıyı da yansıtan Nihai Rapor, Hollanda ve Norveç'ten uzmanlar tarafından sunulan daha detaylı önerilerin derinlemesine bir incelemesini içermektedir.

3. İstişari görüş konusu, daha sonra yapılan ve Mahkeme'nin detaylı bir "Mahkeme'nin istişari yargı yetkisinin genişletilmesi önerisi ile ilgili Görüş Kâğıdı" sunarak katkı sağladığı Mahkeme'nin geleceği konulu Brighton Üst Düzey Konferansı (19-20 Nisan 2013) hazırlık sürecinde ele alınmıştır. Brighton Konferansı'nın nihai Bildirgesi, "Mahkeme ve ulusal makamlar arasındaki etkileşimin Mahkeme'nin Sözleşme kapsamında, görüşlerinin diğer Taraf Devletler için bağlayıcı olmayan karakterine hâlel getirmeksizin ve yerel düzeyde belirli bir dava kapsamında Sözleşme'nin yorumlanmasına ilişkin talepler üzerine istişari görüş beyan etme konusunda, Taraf Devletlerin ihtiyari olarak kabul edebilecekleri, daha ileri yetki verilmesiyle güçlendirilebileceğini dikkate alarak, Bakanlar Komitesi'ni 2013 yılı sonuna kadar

Sözleşme'ye Ek bir ihtiyari Protokol taslak metni hazırlamaya davet etmiştir ve Bakanlar Komitesi'ni de daha sonra bunu onaylayıp onaylamama doğrultusunda karar vermeye davet etmektedir”.

4. Brighton Konferansı'nı takiben, Bakanlar Komitesi'nin 122. Oturumu (23 Mayıs 2012) CDDH'ye gerekli taslak metni oluşturma talimatı vermiştir. Bu çalışma, sınırlı bir oluşuma sahip olan Taslak Hazırlama Grubu'nun düzenlenen iki toplantısı sırasında genel Uzmanlar Komitesi tarafından incelenmeden önce gerçekleştirilmiştir; daha sonra ise taslak, Bakanlar Komitesi'ne sunulmak üzere 77. toplantısında (22 Mart 2013) CDDH tarafından detaylı biçimde incelenmiş ve onaylanmıştır. Bu süreçte değinilen anahtar konular: Mahkeme'den istisari görüş isteyebilecek yerel makamın mahiyeti; Mahkeme'nin üzerinde istisari görüş beyan edebileceği soru tipleri; talepleri değerlendirmek, kabul edilen talepler üzerinde müzakere etmek ve istisari görüş beyan edilmesiyle ilgili usuller ve istisari görüşlerin müteakip davanın farklı kategorileri üzerindeki hukuki sonuçlarıdır. CDDH'nin bu konularla ilgili pozisyonu, aşağıda II. Kısım'da yer alan Protokol hükümleri hakkındaki yorumlar kısmında yansıtılmıştır.

5. Parlamenterler Meclisi, Bakanlar Komitesi'nin daveti üzerine 28 Haziran 2013 tarihinde taslak Protokolle ilgili Görüş No. 285'i (2013) kabul etmiştir.

6. Delegation Komitesi, 1176. toplantısında söz konusu taslağı Sözleşme'ye Ek 16 No'lu Protokol (CETS No. 214) olarak benimsemeye karar vermiştir. Aynı zamanda, mevcut 16 No'lu Protokolün Açıklayıcı Raporu'nu da dikkate almıştır.

Protokol Hükümlerine İlişkin Yorumlar

Madde 1

7. Madde 1'in 1. paragrafı yeni prosedürün üç ana parametresine yer vermiştir. İlk olarak, ilgili mahkemelerin veya divanların Mahkeme'den istisari görüş bildirmesini talep "edebileceği" ifade edilerek böyle yapmasının isteğe bağlı olduğu ve herhangi bir zorunlulukları bulunmadığı açıkça belir-

tilmiştir. Bu, talepte bulunan mahkemenin veya divanın talebini geri çekebileceği şeklinde anlaşılmalıdır.

8. İkinci olarak, "Madde 10 uyarınca [Taraf Devlet] tarafından belirlenen Mahkeme'den istişari görüş talep edebilecek yerel makamları, "yüksek görevli mahkemeler veya divanlar" olarak tanımlamaktadır. Bu ifade tarzı, belirli bir seçim özgürlüğü imkânı sunarak muhtemel sorunların önlenmesini amaçlamaktadır. "yüksek mahkeme veya divan" ifadesi, ulusal adalet sisteminin zirvesinde yer alan mahkeme ve divanları kast etmektedir. "En yüksek" ifadesinin tersine "yüksek" ifadesinin kullanılması Anayasa Mahkemesi'nin veya Temyiz Mahkemesi'nin altında olmalarına rağmen, belirli bir dava kategorisinde "en yüksek" olmaları bakımından belirli bir konumda olan bu mahkemelerin ve divanların dâhil olma potansiyeline izin vermektedir. Bu, hangi yüksek mahkemelerin veya divanların istişari görüş talep edeceğini Taraf Devletin belirlemesi ihtiyacının yanı sıra ulusal adalet sistemlerinin özelliklerini karşılamak konusunda da gerekli esnekliği sağlamaktadır. Seçimin "yüksek" mahkeme veya divanlar ile sınırlanması, bir "yüksek" mahkeme, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1.paragrafı uyarınca iç hukuk yollarının tüketilmesi şartının yerine getirilmesi için başvurulması gereken mahkemelerden biri olmasa da iç hukuk yollarının tüketilmesi fikriyle tutarlıdır. Taleplerin yayılmasını önlemeli ve diyalogun gerçekleşebileceği uygun düzeyi yansıtmalıdır. Madde 10 uyarınca (aşağıdaki açıklamalara bkz.) bir Taraf Devletin herhangi bir zamanda istişari görüş talep edebilecek kendi yüksek mahkemeleri veya divanları ile ilgili bildirimini değiştirebileceği dikkate alınmalıdır. Bazı hallerde Taraf Devletin anayasal düzenlemeleri, belirli mahkemelerin veya divanların birden fazla bölgeye ait davalara bakmalarını öngörebilir. Bu durum, Sözleşme'nin geçerli olmadığı bölgeleri ve Taraf Devletin 56.madde uyarınca Sözleşme'nin uygulanma kapsamını genişlettiği bölgeleri kapsayabilir. Bu gibi hallerde bir Taraf Devlet, işbu Protokolün amaçları bakımından bir mahkeme veya divanı belirlerken, bu tür bölgelerden gelen davaların tamamı ya da bir kısmı için Protokol'ü kapsam dışında bıraktığını belirtebilir.

9. Üçüncü parametre bir yerel mahkemenin veya divanın, üzerinde Mahkeme'den istişari görüş talep edebileceği soruların niteliği ile ilgilidir.

Akil Adamlar Grubu tarafından kullanılmış ve Mahkeme tarafından, Mahkeme'nin Görüş Kâğıdı'nda onaylanmış olan "Sözleşme'de ya da ilgili Protokollerde tanımlanan hak ve özgürlüklerin yorumlanması veya uygulanmasına ilişkin prensip sorunları" tanımı, Sözleşme'nin Büyük Daire'ye intikal etmeye ilişkin 43. maddesinin 2. paragrafından esinlenmiştir. Bu iki prosedür arasında, istişari görüşlerin bizatihi kendilerinin Büyük Dairece verilmesi olgusuyla sınırlı olmayan belirli paralellikler bulunduğu anlaşılmaktadır (bkz.madde 2, paragraf 2). Bununla birlikte, kriterler uygulanırken prosedürün bu Protokolden ve Sözleşme'nin 43. maddesinin 2. paragrafından kaynaklanan farklı amaçları da gözönüne alınmalıdır. Tanımın yorumlanması, bir istişari görüş talebini kabul edip etmeyeceği noktasında karar verirken, Mahkeme için önemli olacaktır (bkz. madde 2, paragraf 1).

10. 1. maddenin 2. paragrafı, bir istişari görüş talebinin talepte bulunan mahkeme veya divanın önünde bulunan derdest bir dava kapsamında yapılmasını gerektirmektedir. Prosedür, örneğin, söz konusu derdest davada uygulanmayacak olan soyut mevzuat denetimine izin vermeyi amaçlamamıştır.

11. 1. maddenin 3. paragrafı, talepte bulunan mahkeme veya divan tarafından karşılanması gereken belirli usulî gereklilikleri düzenlemektedir. Bu gereklilikler prosedürün amacını yansıtmaktadır ki bu amaç, anlaşmazlığı Mahkeme'ye nakletmek değil, daha ziyade talepte bulunan mahkemeye veya divana önlerinde bulunan davayla ilgili karar verirken Sözleşme konularına ilişkin rehberlik etmektir. Bu gereklilikler iki amaca hizmet etmektedir. İlk olarak, talepte bulunan mahkemenin veya divanın başvuru gerekçelerini açıklayabilmeleri için, Mahkeme'den istişari görüş talebinde bulunmalarının gerekliliği ve kullanımı konusunda düşünmüş olmaları gerektiğini ima etmektedir. İkinci olarak ise talepte bulunan mahkemenin veya divanın, Mahkeme'nin Sözleşme veya Eki Protokollerinin yorumlanması veya uygulanmasına ilişkin ilke sorusuna/sorularına odaklanmasına imkân sağlayacak şekilde, ilgili yasal ve olgusal dayanağı ortaya koyması gerektiğini ima etmektedir.

12. İlgili yasal ve olgusal dayanağın takdiminde, talepte bulunan mahkeme veya divan aşağıdakileri sunmalıdır:

- Yerel davanın konusu ve yerel yargılama sırasında elde edilen olgulara ilişkin bulgular veya en azından ilgili olgusal konuların bir özeti;
- İlgili yerel kanuni hükümler;
- İlgili Sözleşme konuları; özellikle de söz konusu olan hak ve özgürlükler;
- Şayet ilgili ise, söz konusu yerel yargılamaya taraf olanların argümanlarının bir özeti;
- Eğer mümkün ve uygunsa, sorunla ilgili kendisinin yaptığı her tür analiz de dâhil olmak üzere konuya ilişkin kendi görüşlerini içeren bir ifade.

13. Mahkeme, hâlihazırda bireysel başvurularda yaptığı gibi, İngilizce veya Fransızca dışındaki dillerde yapılan talepleri de kabul edebilecektir. Bu nedenle, talepte bulunan mahkemeler veya divanlar Mahkeme'ye yerel yargılama usullerinde kullanılan ulusal resmi dille hitap edebileceklerdir.

Madde 2

14. 2. maddenin 1.paragrafı, bir istişari görüş talebinin kabul edilip edilmemesiyle ilgili karar verme prosedürünü ortaya koymaktadır. Mahkeme, Mahkeme'nin (i)1. madde'nin 1. paragrafında tanımlanan sorulara ilişkin olarak ve (ii) talepte bulunan mahkemenin veya divanın 1.maddenin 2 ve 3. paragraflarında düzenlenen usulî gereklilikleri karşılama sayesinde gerekli kriterleri sağlayan bir talebi reddetmekten kaçınması beklenmekle beraber, bir talebi kabul veya reddetme konusunda takdir yetkisine sahiptir. Sözleşme'nin 43. maddesi uyarınca Büyük Daire'ye sunulan taleplerde olduğu gibi, kabul kararı Büyük Daire'nin beş hâkimli bir paneli tarafından alınır.

15. Bununla beraber, madde 43 kapsamındaki prosedürden farklı olarak, panel, bir yerel mahkemenin veya divanın istişari görüş talebini reddetmesinin gerekçelerini bildirmelidir. Bu, yerel mahkemelere ve divanlara bir talepte bulunmayı değerlendirirken rehberlik edecek ve bu sayede uygun olmayan taleplerde bulunulmasını önlemeye yardımcı olacak olan "Sözleşmede veya ilgili Protokollerde tanımlanmış hak ve özgürlüklerin yorumlanması ya da uygulanmasına ilişkin prensip soruları" ile ne anlatılmak istendiği ile ilgili Mahkeme yorumunun açıklığa kavuşturulması da dâhil olmak üzere Mahke-

me ve ulusal yargı sistemleri arasındaki diyalogu güçlendirmeyi hedeflemektedir. Mahkeme, kendi mahkemeleri veya divanları tarafından yapılan herhangi bir talebin kabulüne ilişkin olarak ilgili Taraf Devleti bilgilendirmelidir.

16. 2. maddenin 2. paragrafında beş hâkimden oluşan panel tarafından talebin kabul edilmesinin ardından, istişari görüş beyanında bulunacak olanın Mahkeme'nin Büyük Dairesi olduğu (Sözleşme'nin 26. maddesinde tanımlandığı gibi-ayrıntılı bilgi için aşağıdaki 6. maddeye bakınız) belirtilmiştir. Mevcut prosedür ve Sözleşme'nin 43. maddesi uyarınca Büyük Daire'ye sunulma prosedürü arasındaki bilinen benzerliklerin yanı sıra istişari görüş talep edilebilecek soruların niteliği ve yalnızca yüksek yerel mahkeme veya divanlarının bu talepte bulunabileceği hususu gözönüne alındığında bu durum tutarlıdır.

17. İşbu Protokol kapsamındaki yargılamaya öncelik tanınmasına karar verilmesi, tüm diğer yargılamalarda olduğu gibi Mahkeme'ye aittir. Bununla beraber, Mahkeme'nin üzerinde istişari görüş beyan etmesinin uygun olacağı sorunun niteliği, bu tür yargılama usullerinin yüksek öncelikli olacağı fikrini vermektedir. Bu yüksek öncelik, Mahkeme'nin kendisi için olduğu kadar, prosedürün tüm aşamaları ve ilgili herkes için, yani talebi kesin ve tam olarak formüle etmesi gereken talepte bulunan mahkeme veya divan için; yazılı yorum sunmuş ya da duruşmalarda yer almış olanlar için de (aşağıdaki madde 3'e bakınız) geçerlidir. Mahkeme önündeki istişari görüş usullerindeki gereksiz gecikme, talepte bulunan mahkeme veya divanlarda derdest bulunan davada da gecikmeye yol açacaktır ve bu nedenle kaçınılması gerekmektedir (ayrıntılı bilgi için aşağıdaki 23. paragrafa bakınız).

18. 2.maddenin 3.paragrafına göre, panel ve Büyük Daire, talepte bulunan mahkeme veya divanın ait olduğu Taraf Devlet adına seçilmiş hâkimi de içermektedir. Sözleşme'nin 33 ve 34. maddeleri uyarınca önüne getirilen bir davada tam olarak toplanan Büyük Daire için de aynı durum geçerlidir (Sözleşme'nin 26. maddesinin 4. paragrafına bakınız). Ayrıca 3. paragraf, bu türden bir hâkimin bulunmadığı veya bu hâkimin hazır bulunamadığı hallerdeki prosedürü belirlemektedir. Bu prosedürün Sözleşme'nin 26. maddesinin 4. paragrafında belirlenen prosedürle benzerlik taşıması ve aynı listeyi esas alması amaçlanmıştır.

Madde 3

19. Madde 3, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserine ve istişari görüş talebinde bulunan yerel mahkeme veya divanın ait olduğu Taraf Devlete Büyük Daire'ye yazılı yorum sunma ve taleple ilgili yargılama sırasında Büyük Daire nezdinde gerçekleştirilen duruşmalarda yer alma hakkı tanımaktadır. Bununla amaçlanan, Komiserin Protokol kapsamında, Sözleşme'nin 36.maddesi uyarınca Daire veya Büyük Daire önündeki yargılamalara üçüncü taraf olarak katıldığı gibi istişari görüş usulleri sürecine katılımında da eşit hakka sahip olmasıdır. Bu Protokol'de kullanılan ifade tarzının, Sözleşme'dekinden biraz daha farklı olsa da, aynı etkiyi yapması amaçlanmıştır. İstişari görüş usulleri çekişmeli yargı olmayacağı için, bir Taraf Devletin kendi yurttaşlarından biri tarafından başka bir Taraf Devlete karşı açılan davanın yargılama sürecine katılma zorunluluğu olmadığı gibi, hükümetin de, katılma hakkı saklı kalmakla birlikte, böyle bir zorunluluğu bulunmamaktadır (Sözleşme'nin üçüncü tarafın katılımıyla ilgili 36. maddesinin 1. paragrafına bakınız).

20. Mahkeme Başkanı, herhangi bir başka Taraf Devleti veya kişiyi, bunu yapmanın adaletin uygun yönetiminin yararına olduğu durumlarda, yazılı yorum sunmaya ya da bir duruşmaya katılmaya davet edebilir. Bu husus, Sözleşme'nin 36. maddesinin 2. paragrafı uyarınca üçüncü tarafın müdahalelerindeki durumu yansıtmaktadır. İstişari görüş talebiyle ilgili davanın taraflarının yargılamaya katılmaya davet edilmeleri beklenmektedir.

21. Kabul edilmiş bir istişari görüş talebiyle ilgili duruşma yapıp yapılmayacağına karar verme yetkisi Mahkeme'ye ait olacaktır.

Madde 4

22. 4. maddenin 1. paragrafı, Mahkemece işbu Protokol kapsamında verilen istişari görüşlerle ilgili gerekçe belirtilmesini öngörür; 4. maddenin 2. paragrafı Büyük Daire hâkimlerinin ayrık görüş (muhalif veya mutabık) beyan etmelerine imkân sağlar.

23. 4. maddenin 3. paragrafı, Mahkeme'nin hem talepte bulunan mahkeme veya divana hem söz konusu mahkeme ya da divanın ait olduğu Taraf Devlete istişari görüş bildirmesini öngörmektedir. İstişari görüşün, madde 3

uyarınca yargılamada yer alan diğer taraflara da bildirilmesi beklenmektedir. Çoğu durumda, istişari görüşlerin Mahkeme'nin resmi dilleri olan İngilizce veya Fransızca dışında, bir Taraf Devletin resmi dilinde gerçekleştirilen yargılamalara ilişkin olarak kabul edilmek zorunda kalınacağına hatırd tutulması önemlidir. Mahkeme'nin yalnızca iki resmi dili olması gerçeğine saygı duyarken, istişari görüş dili konusunun hassasiyetinin altını çizmek de önemli görülmüştür. Birçok yasal sistemde, ertelenen yerel yargılamaya, yalnızca görüşün talepte bulunan mahkeme veya divanın diline çevrilmesinin ardından devam edilebileceği de gözönüne alınmalıdır. İstişari görüşün talepte bulunan mahkemenin veya divanın diline çevrilmesi için harcanacak sürenin ertelenen yerel yargılama sürecinin yeniden başlatılmasını geciktirmesi yönünde endişelerin olması halinde, Mahkeme'nin söz konusu çevirilerin vakitlice hazırlanmasına ilişkin olarak ulusal makamlarla işbirliği yapması mümkün olabilir.

24. 4. maddenin 4. paragrafı, işbu Protokol uyarınca bildirilen istişari görüşlerin yayımlanmasını öngörmektedir. Bu uygulamanın, Mahkeme tarafından, benzer konulardaki uygulamalarına uygun şekilde ve uygulanabilir gizlilik kurallarına azami saygı gösterilerek gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

Madde 5

25. Madde 5, istişari görüşlerin bağlayıcı olmadığını ifade etmektedir. Bunlar, Mahkeme, yerel mahkemeler ve divanlar arasındaki hukuki diyalog bağlamında gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, istişari görüşlerin yerel dava sürecindeki etkisine, talepte bulunan mahkeme karar verecektir.

26. Mahkeme'nin bir Taraf Devletin mahkemesi veya divanı önünde derdest olan bir davadan kaynaklanan bir soruyla ilgili istişari görüş beyan etmesi, bu davanın taraflarından birinin Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca bireysel başvuru hakkını kullanmasını engellemez; diğer bir deyişle, hala davayı Mahkemenin önüne getirebilirler. Bununla beraber, Mahkeme'nin istişari görüşünün etkin bir biçimde yerine getirildiği bir yargılamadan sonra bir başvuru yapıldığında, istişari görüşte ele alınan konulara ilişkin başvuru unsurlarının kabul edilemez bulunması veya kayıttan düşülmesi beklenmektedir.

27. İşbu Protokol kapsamındaki istişari görüşlerin, daha sonraki diğer başvurular üzerinde doğrudan bir etkisi olmayacaktır. Bununla beraber, Mahkemenin hüküm ve kararları ile birlikte, Mahkeme içtihadının bir kısmını oluştururlar. Sözleşme ve Eki Protokollerinin bu tür istişari görüşlerde yer alan yorumu, etkisi bakımından Mahkeme'nin hüküm ve kararlarında belirlediği yorumlayıcı unsurlarla benzerlik gösterebilir.

Madde 6

28. Madde 6, Protokolün kabulünün Sözleşme'ye Taraf Devletler için ihtiyari olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle, metni aynı kalan Sözleşme'ye yeni hükümler ekleme etkisine sahip değildir. Protokol hükümleri, yalnızca Protokolü kabul etmeyi tercih eden Taraf Devletler açısından Sözleşme'ye ek maddeler olarak işlev görür. Bu durumda da uygulanması, Sözleşme'nin diğer ilgili tüm hükümleri tarafından belirlenir. Bu ifadeden, Sözleşme'nin 58. maddesi ile bağlantılı olarak, bir Taraf Devlete Sözleşme'nin feshini ihbar etmeden Protokolün feshini ihbar etme imkânı tanıdığı anlaşılmaktadır.

Madde 7

29. Madde 7, Bakanlar Komitesi tarafından onaylanan nihai hüküm modellerinden birisini esas almaktadır ve bir Sözleşmeye Taraf Devletin Protokol ile bağlı olmasına ilişkin düzenlemeleri içermektedir.

Madde 8

30. Madde 8'in metni, Sözleşme'ye Ek 9 No.lu Protokolün 7. maddesinden alınmıştır ve Bakanlar Komitesi tarafından onaylanmış nihai hüküm modellerini esas almıştır. Protokolün yürürlüğe girmesi için, Protokolle bağlanmayı kabul ettiklerine dair iradeleri gerekli olan Taraf Devlet sayısı on olarak belirlenmiştir.

Madde 9

31. Madde 9, Sözleşme'nin 57. maddesine istisna olarak, Taraf Devletlerin işbu Protokole çekince koyamayacaklarını belirtir.

Madde 10

32. Madde 10, Avrupa Konseyi anlaşmalarında kullanılan standart hükümü esas almıştır. Taraf Devletlerin bu Protokolden kaynaklanan esaslı konularla ilgili beyanlarda bulunmalarına, bulduklarında da hangi yüksek mahkeme veya divanlarının Mahkeme'den istişari görüş talebinde bulunabileceğini belirlemelerine, açık bir şekilde izin verilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca belirlenmiş mahkeme veya divan listesine ekleme ya da çıkarma yapılabilmesi amacıyla her zaman için ilave beyanlarda bulunulmasına da izin vermektedir. Bu tür beyanların tamamı, organizasyon içinde yapılan çok taraflı anlaşmaların bir depositeri olarak Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben yapılır.

Madde 11

33. Madde 11, Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanmış olan anlaşmalarda yer alan alışılmış nihai hükümlerden birisidir. 11. maddenin d paragrafı, Protokolün 10. maddesinde yer alan ve bir Taraf Devletin hangi yüksek mahkemelerinin veya divanlarının Mahkeme'den istişari görüş talebinde bulunabileceğinin belirlenmesine yönelik prosedüre atıfta bulunmaktadır (yukarıdaki 32. paragrafa bakınız).